

Docs. Cult. Cat. M. II, 8).

De la mateixa arrel, en el part. actiu, *zābira* 'brillant' pot venir *Saera*, de diversos llocs del Nord valencià: *Pla de Saera*, en te. d'Onda (xxix, 152.32); a Culla⁵ (GGRV, 528): «Barranco *Saera*». A mi m'ho digueren un poc alterat en «*Brnc. del Mas d'En Saēra*» (xxix, 62.24, 63.11, '32 × '17), i masia de *Saera*, te. Vila-real (xxix, 140.14); i molt difós allí com a cognom (ja *Çaera* a. 1520 a Atzeneta) (monogr. de Bellés, p. 1). També a St. Mateu, i a l'esgl. d'Alcalà de Xi., hi ha uns «frescos de *Zahera*» (GGRV, 839). El trasllat d'accent a la *i* postònica de *zābira* fou ajudat o provocat per una pseudo-etim. cat., 'sa (la) era', però no és vera etim., perquè hi hauria hagut elisió de la *a*; i l'art.¹⁵ provinent de IPSA, ja no obrà en el P. Val.

ÇUFERRI, a la Baixa Ribagorça: és una pda. important al N. del poble de *Jusseau*, entre aquest i *Torres del Obispo*, a la frontera de les llengües; pron. *ʕufēri*²⁰ (XLIX, 17). Ja antic i traslladat a NP: 1279: «*Bartholomeo Soferre*, portionario ecclesie de *Iusseau*» (*Rationes Decim.*, 121, 141). Ara encara cognom a Açaui, 1959.

Origen certament àrab, però cal dubtar entre dos²⁵ ètims concrets. 1) Un de la mateixa arrel que els anteriors, a la qual pertany també *zubarī*, d'on el nostre *sauri* 'geomàntic, cerca-aigües, rabdòleg', i *zubbāri* 'instrument del id.' etc. (Dozy): especialment en aquest, es traslladaria l'accent, segons la norma de l'àrab vulgar, a la penúltima llarga; però també podria venir (2) de l'arrel '*ašfar* 'groc rogenc', car d'aquesta prové *çufēri* en l'àrab granadí com a color de cavall: «vayo, como cavallo»: «cavallo vayo: *farác çuferi*» (PAlc, 424a23-424a18).

Separarem-ne del tot *Zuberos*, castell antic de la prov. de Còrdova, el nom àrab del qual ve de *šubāira* 'roqueta', amb *b*, com demostra Antonio Arjona (*Bol. Acad. Ci. B. Artes, Córd.* LVIII, 24).

¹ És arbitrari el sign. «linda» que li atribueix Oliver-Asín, i impossible fer-ne venir *Suera* etc., com ell pretén.

Sueres, Suerri, V. Su

SUERT, SORT

La vila del *Pont de Suert*⁴ ha anat prenent una importància cada cop més gran en les últimes dècades,⁵⁰ fins a convertir-se en la veritable capital de l'Alta Ribagorça. Centre no menys important, si no més, que *Sort*, que des d'antic figura com a cap i casal del Pallars Sobirà. Els dos noms s'assemblen, i crec que de fet tenen un origen basc semblant.

Els vells no conserven memòria del pont que donà nom a la primera; en llur infància i en la dels seus pares no hi havia més que una palanca o pontarró de fusta que unia les dues riberes, atribuïda l'una a Catalunya, i l'altra, arbitràriament, a l'Aragó. Però és⁶⁰

clar que un pont hi devia haver estat, i degué desaparèixer a conseqüència d'una de les formidables riuades amb què la terrible Noguera Ribagorçana amenaça la comarca constantment. És probable, però, que el pont antic fos uns 15 minuts aigües avall, a la partida que avui encara porta el nom de *Suert*, i on hi ha la *Font de Suert*. Allí degué ésser la població antiga, com ho mostren les ruïnes que per allà es descobreixen, avui encara, més aviat escasses: era, en efecte, una població força petita.

La cosa important primerament degué ser el pont, com ens ho ensenya la denominació *Pont de Suert*, que ha predominat per anomenar el poble; perquè de conglomerat de cases amb prou feines degué haver-n'hi: els documents antics no ens parlen de poble gairebé mai, però sí molt sovint d'un *pagus Sovertensis*, i alguns cops d'un castell.

MENC. ANT. En efecte: *castro Suberte* 955, 958,² *villa que dicitur Suverte* 978³ —cas únic que conec, i no oblidem que en una data tan reculada és possible que el concepte de *villa* estigués encara més a prop del llatí de 'masia', que del català 'poble gran'—; *in pau Sovertense in loco ubi dtr. Lavagus*⁴ c. 1000, *pau Sovertense* començ del S. xi,⁵ *pago Sovertense* i *Suverte* 1015,⁶ *Castello Atoro, castrum de Ssuert* 1095,⁷ *Lo Pont de Suert* 1240 o 1247,⁸ «homicidia facta in quodam loco vocato *Pont de Suert*» 1310,⁹ *del Pont de Suert* (llegiu -rt) 1359¹⁰; *lugar de Suert* (Moner, *Bibl. Escr. Rbg.*, 74).

És a dir, el que importava, en aquesta vall mig deserta, era abans que tot, l'omnipotent monestir de Lavaix; després el *pagus* o comarca constituïda pels nombrosos poblets dels dos vessants; i el pont que permetia als uns de comunicar-se amb els altres.

³⁵ No interessà, per llarg temps, viure en el fons de la vall: car fins aquí va arribar l'amenaça dels moros, que irrompent de tant en tant pel Pas d'Escales o pels viaranyis paral·lels de Sant Oreñç, o del Coll de *Safó*, devien pujar en incursions ràpides al llarg del riu; i fins deixaren, damunt, algun establiment més o menys passatger o durable, de què ens és testimoni el nom immediat de *Miravet*; si bé, tot i saquejar-la periòdicament, no pogueren mai tenir ocupada una vall tan remota i septentrional. Més tard els frares de Lavaix ho absorbiren tot, i tampoc no hi deixaven créixer un nucli urbà.

Quan finalment arribà a formar-se població, trigà segles a pendre gens d'importància; però el nom llavors ja feia moltes centúries que existia. I com que el pont és el que havia importat sempre, per damunt de tot, des de l'època romana, la denominació que ha quedat inclou el concepte de 'pont' dues vegades, per repetició, com tan sovint passa en els territoris que han canviat de llengua.

⁵⁵ Car el mot *Suert*, en la seva forma antiga *Suberte* o *Soverte*, conté, em sembla segur, el nom basc del pont, o sigui *çubi*. Avui el nom de *Pont* ha passat a designar la població —localment es diu «anirem al Pont», «la gent del Pont»,¹¹ i prou—; en l'època romana o visigòtica ja s'havia esdevingut una cosa sem-